

УДК 711.27

Мерилова І. О.

архітектор, асистент

ORCID ID: 0000-0001-5375-1359

*Кафедра архітектурного проектування та дизайну
ДВНЗ «ПДАБА»*

Калюжний Є. С.

архітектор

АЛЬТЕРНАТИВНІ ПРОСТОРИ ДЛЯ ДІТЕЙ ЯК СКЛАДОВА МЕРЕЖІ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розглядається доцільність питання організації альтернативних просторів для дітей в структурі мережі закладів позашкільної освіти. Аналізуються особливості розміщення дитячих майданчиків у структурі міста.

Ключові слова: *мережа закладів позашкільної освіти, альтернативні простори для дітей, інтеграція, кооперування та блокування функцій.*

Постановка проблеми. Вагомим напрямом розвитку системи позашкільної освіти є створення дитячих ігрових просторів різних напрямів. У зарубіжній практиці важливу роль в формуванні мережі позашкільної освіти відіграють альтернативні дитячі майданчики, які є важливою складовою сучасного міського життя та необхідним елементом благоустрою житлових територій.

На сьогоднішній день, традиційно рівні майданчики вважалися більш безпечними для дитячих ігор. Разом з тим, закордонні фахівці стверджують, що створення ігрових ландшафтів засобами геопластики дозволяє дітям розширювати межі власних можливостей та сприяє всебічному фізичному розвитку дитини.

Мета статті: проаналізувати закордонний досвід проектування та будівництва альтернативних просторів для дітей.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останніх десятиліть в країнах Європи та Сполучених Штатах Америки відбувається явище, яке назвали «доместифікацією дитини», для якого характерним є те, що батьки надають своїм дітям все менше свободи, і діти проводять більшість свого вільного часу вдома [2].

На протигагу надмірній опіці, одержимості батьків безпекою та водночас освітою дитини, у світі поширився рух «повільного виховання». Його

послідовники закликають менше планувати життя дітей, давати їм більше свободи і часу поза графіком. Ще в 50-х роках британська архітектор Мерджорі Аллен боролася за те, щоб дітям надавали більше свободи. Вона пропагувала у Великобританії ідею пригородницького майданчика, де діти «звикають до відповідальності, яку дає свобода». Альтернативні дитячі майданчики виникли після Другої світової війни в Данії. Архітектор Карл Теодор Соренсен помітив, як багато часу діти витрачають на те, щоб сформувати простір для гри – часом більше, ніж на саму гру. У 1943 році Соренсен запропонував так званий «junk-майданчик» із купою лахміття, шматками металу і дерева, цвяхами, молотками і пилами. Тут діти могли будувати і руйнувати все, що схочуть. Архітектор писав, що педагогічна роль такого майданчика – заохочувати дітей співпрацювати [2].

Розвиток дитини залежить від предметно-просторового середовища, що її оточує. Ландшафтний дизайн виступає в цьому випадку одним із засобів досягнення певних якостей дитячої розвиваючої середовища і спрямовується на створення атмосфери, сприятливої розвитку дітей, культивування різноманітних форм ігрової діяльності, створення простору, що сприяє розвитку вільної гри [1].

Аналіз закордонного досвіду проектування альтернативних дитячих ігрових майданчиків для позаурочного виховання в сучасному міському середовищі формується на комплексному підході. Дитячі ігрові простори будуються на принципах доступності, безбар'єрності, соціальної адаптованості, варіативності просторів та оптимізації середовища. Слід наголосити, що ці принципи актуальні для організації всього міського середовища, яке направлене на рекреацію та дозвілля дітей і молоді. Альтернативні простори формують собою розгалужену мережу з природних та спортивних парків, тематичних скверів, зоо- та ботанічних майданчиків – широкий спектр ділянок та майданчиків де є можливим та доцільним організацію позашкільної діяльності (рис. 1).

Рис. 1 Принципи організації альтернативних просторів для дітей

Альтернатива традиційному дитячому майданчику - міська ферма з домашніми тваринами. Вперше такий вид позашкільної діяльності виник у берлінському м. Кройцберг. Дослідниками зазначається, що доглядаючи за тваринами, діти вчаться бути відповідальними та організувати свій час. Зазвичай такі ферми є безкоштовними та офіційно зареєстрованими, що дає їм змогу отримувати фінансування від держави [2]. Такі ферми можуть розташовуватися у місті, де вони знаходяться в структурі ігрової ділянки дитячого садка або на території загальноосвітніх шкіл (рис. 2).

Рис. 2. Варіативність організації ігрових просторів для позашкільної діяльності у різних містобудівних умовах (м. Розендал, м. Вісбаден, м. Лондон)

Окремо слід зазначити практику інтеграції альтернативних майданчиків для дітей у сферу суспільного обслуговування. Наприклад, в м. Стамбул (Турція) в структуру торговельного центру «Zorlu» інтегровано дитячий майданчик, де педагогами проводиться позашкільна робота з дітьми. По-перше, це дозволяє захопити дітей процесом позашкільної діяльності поки батьки ходять по магазинах, по-друге, це дає змогу батькам, що працюють в офісах неподалік, провести час разом з дітьми. Слід зазначити, що в провідних країнах світу система позашкільної освіти доповнюється за рахунок позашкільної діяльності

громадських установ, таких як зоо-, дендро-, та ботанічні парки, планетарії та обсерваторії, бібліотеки, акваріуми, лабораторії та наукові центри при навчальних закладах (рис. 3).

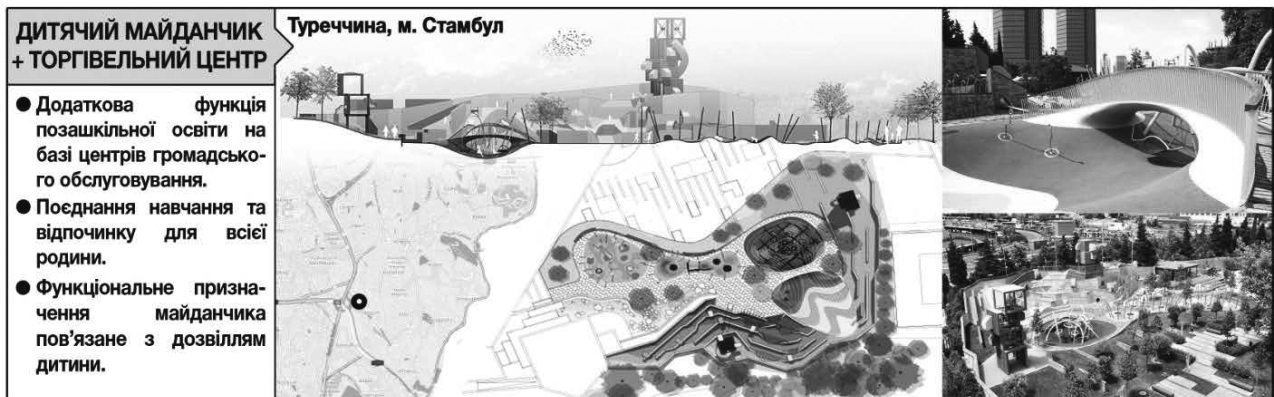

Рис.3 Дитячий майданчик у інтегрований в заклад громадського обслуговування м. Стамбул, торгівельний центр «Zorlu»

В закордонній практиці актуальним є інклюзивний підхід в організації альтернативних просторів для дітей та молоді з обмеженими фізичними здібностями, де вони здатні реалізувати себе на рівні з іншими дітьми. Фахівці стверджують, що позашкільне виховання має бути безбар'єрним для дітей з особливими потребами. Було запропоновано розширити сферу діяльності мережі учбових закладів за рахунок впровадження функції позаурочного виховання у заклади громадського обслуговування та суспільні рекреаційні простори з метою створення на їх базі ігрових просторів для скорішої адаптації цієї групи дітей [3, 4].

Прикладом такого ігрового простору є майданчик у місті Гаага (Нідерланди) від ландшафтної студії «Carve» (рис. 4). Цей ігровий простір обладнаний різними тактильними елементами. Пересічні маршрути дозволяють дітям з різними здібностями зустрічатися, грати і допомагати один одному. Як зазначають архітектори, такий тип ігрового простору дозволяє соціально адаптуватися дитині з вадами розвитку.

Ще одним цікавим прикладом є створення цілого ігрового простору для дітей - «Парк дружби» у м. Монтевідео (Уругвай). Ігровий парк займає значну територію. Покриття більшості майданчиків гумове, що приглушує звуки та зменшує ймовірність травмування дітей. В структурі парку є муніципальні громадські заклади (планетарій, інтерактивний центр, зоопарк), де здійснюється функція позашкільного виховання для дітей та молоді з обмеженими фізичними здібностями. Такий підхід дозволяє дітям з особливими потребами більше соціально адаптуватися та розвиватися на рівні зі здоровою молоддю (рис. 4).

Слід зазначити, що закордонний досвід проектування та будівництва альтернативних ігрових просторів для дітей є різноманітним, багатогранним та доступним. Такі простори є складовою мережі позашкільного виховання, де на

їх базі здійснюється позаурочне виховання за різними напрямками. Художнє моделювання рельєфу ігрових майданчиків дозволяє створювати ландшафти, які повністю будуть інтегровані в навколишнє середовище.

Рис.4 Інклюзивний підхід організації ігрових просторів для дітей та молоді з обмеженими фізичними можливостями на прикладі м. Гаага та м. Монтевідео

Висновки. Аналіз закордонного досвіду показав, що формування альтернативних дитячих майданчиків розвивається в напрямку нового бачення середовища навчання, а саме: створення більш гнучкої організації та ефективного використання навчальних просторів. Актуальним постає інклюзивний підхід в організації навчальних та альтернативних гральних майданчиків для дітей та молоді з особливими потребами, де вони здатні реалізувати себе на рівні з іншими дітьми. Такий індивідуальний підхід до освіти

кожної дитини був покладений в основу функціонально-планувальної організації мережі освітніх закладів та архітектурно-композиційних рішень альтернативних просторів для дітей та молоді, на базі яких будується процес позашкільного виховання.

Література

1. Мигулько Е. Н. Зарубежная практика формирования дизайна детских игровых площадок в современной городской среде: сб. ст. по матер. XVIII междунар. науч.-практ. конф. В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии. Новосибирск: СибАК, 2012. ч. 2.
2. Як зробити місто child friendly. Дата оновлення 25.02.2015. URL: http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/58666/Jak_zrobyty_misto_child_friendly_FOTO (дата звернення 6.10.2017).
3. Design for Play: A guide to creating successful play spaces. A. Shackell and others. England, EUR: Crown/Play England/Big Lottery Fund copyright, 2008. 103 p.
4. Schools for All. Including disabled children in education. Grove Lane. Registered Charity No. 213890/ Published by Save the Children, London SE5 8RD UK, 2002. 83 p.

Abstract

The article considers the expediency of the organization of alternative spaces for children as elements of the network of out-of-school educational institutions. The features of placement of their in the city structure are analyze.

Key words: network of out-of-school educational institutions, alternative spaces for children, integration, co-operation and blocking of functions.

Аннотация

В статье рассматривается целесообразность организации детских альтернативных пространств, как элемента сети внешкольного образования, и особенность их размещения в структуре города.

Ключевые слова: сеть учреждений внешкольного образования, альтернативные пространства для детей, интеграция, кооперирование и блокировки функций.